ISSN 1314-6769

ГОДИШНИК
НА ШУМЕНСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Т. XXIX D

ANNUAL
OF KONSTANTIN PRESLAVSKY UNIVERSITY OF SHUMEN

FACULTY OF EDUCATION

Vol. XXIX D

Университетско издателство
„Епископ Константин Преславски“
Шумен, 2025

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

проф. д.н. Наталия Иванова Витанова-Маринова
(ректор на Шуменски университет)
доц. д-р Росица Петрова Михайлова
(декан на Педагогически факултет)
проф. д.н. Снежанка Добрева Георгиева
(зам.-декан на Педагогически факултет)
проф. д-р Пенка Петкова Кожухарова
(зам.-декан на Педагогически факултет)
проф. д-р Теодора Николаева Симеонова
(зам.-декан на Педагогически факултет)
проф. д-р Веселина Радева Иванова
(зам.-декан на Педагогически факултет)
проф. д-р Виолета Иванова Кюркчийска
(директор на ДИКПО - Варна)
проф. д-р Данче Нешковски
(Декан на Педагогически факултет в Университет „Св. Климент Охридски“, Битоля)
проф. д-р Биљана Димов
Педагогически факултет в Университет „Св. Климент Охридски“, Битоля
проф. д-р Мелихат Тюзюн
(Факултет по изящни изкуства, дизайн и архитектура в Университета „Намик Кемал“ в Текирдаг, Турция)
проф. д-р Емилија Ѓорѓева
(Декан на Педагогически факултет, Университет „Гоце Делчев“, гр. Щип, Северна Македония)
проф. д-р Оливер Цацков
(Педагогически факултет, Университет „Гоце Делчев“, гр. Щип, Северна Македония)
проф. д-р Деспина Сивевска
(Педагогически факултет, Университет „Гоце Делчев“, гр. Щип, Северна Македония)
доц. д-р Ядранка Рунчева
(Педагогически факултет, Университет „Гоце Делчев“, гр. Щип, Северна Македония)
проф. д-р Хосе Луиз Гарсия-Сойдан
(Факултет по педагогика и спортни науки, Университет Виго, Испания)
проф. д.п.н. Милен Замфиров
(Декан на ФНОИ, СУ „Св. Климент Охридски“)
проф. д-р Владимира Ангелова
(Декан на ПФ, ПУ „Паисий Хилендарски“)

проф. д-р Румяна Папанчева
(Декан на ФОН, Университет „Проф. д-р Асен Златаров“)
проф. д-р Янка Стоименова
(Декан на ФП, ЮЗУ „Неофит Рилски“)
проф. д-р Маринела Михова
(Декан на ПФ, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“)
доц. д-р Ваня Божилова
(Декан на ФП, СУ „Св. Климент Охридски“)
доц. д-р Генчо Вълчев
(Декан на ПФ, Тракийски университет-Стара Загора)
проф. д-р Веселина Николаева Илиева
(ръководител катедра „Социални дейности“)
доц. д-р Емил Огнянов Деведжиев
(ръководител катедра „Музикална естетика, музикално възпитание и изпълнителство“)
доц. д-р Камен Мариус Теофилов
(ръководител катедра „Педагогика на обучението по изобразително изкуство и технологично образование“)
доц. д-р Наташа Любомирова Иванова
(ръководител катедра „Педагогика и управление на образованието“)
проф. д-р Снежана Христова Николова
(ръководител катедра „Специална и социална педагогика“)
проф. д-р Чавдар Георгиев Сотиров
(ръководител катедра „Предучилищно и начално образование“)
доц. д-р Чавдар Николаев Стойчев
(ръководител катедра „Теория и методика на физическото възпитание и спорт“)

докт. Тюркян Реджеб Хасан
докт. Калоян Тодоров Димитров

Научен редактор и коректор: гл. ас. д-р Ани Георгиева Ангелова

Съставител: проф. д-р Веселина Радева Иванова

© Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2025

ISSN 1314 - 6769



© Мелиса Билгинова Мюстеджебова
специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство"

Ирина Д. Петкова-Нешева, Гергана Ст. Божкова
ДОБРИ ПРАКТИКИ В УЧИЛИЩНОТО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В БЪЛГАРИЯ 459
Irina D. Petkova-Nesheva, Gerçana St. Bozhkova
GOOD PRACTICES IN SCHOOL PHYSICAL EDUCATION AND SPORT IN BULGARIA 459

Калина Ив. Алексиева
ЗА КОМПЕТЕНТНОСТНИЯ ПОДХОД И РЕФЛЕКСИЯТА В ОБУЧЕНИЕТО ПО МАТЕМАТИКА 466
Kalina Iv. Aleksieva
ON THE COMPETENCY-BASED APPROACH AND REFLECTION IN MATHEMATICS EDUCATION 466

Калоян Т. Димитров
ДИНАМИКА НА ФИЗИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ И ФУНКЦИОНАЛНОТО СЪСТОЯНИЕ НА УЧЕНИЧКИ ОТ 10. И 11. КЛАС 475
Kaloyan T. Dimitrov
DYNAMICS OF PHYSICAL DEVELOPMENT AND FUNCTIONAL STATUS OF 10TH AND 11TH GRADE STUDENTS 475

Калоян Т. Димитров
ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ФУНКЦИОНАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ 10. И 11. КЛАС 483
Kaloyan T. Dimitrov
PHYSICAL DEVELOPMENT AND FUNCTIONAL CONDITION OF STUDENTS FROM GRADES 10 AND 11 483

Камен М. Теофилов
ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ И ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ В УЧЕБНО-ВЪЗПИТАТЕЛНАТА РАБОТА ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО 491
Kamen M. Teofilov
INTERACTIVE METHODS AND THEIR APPLICATION IN TEACHING AND EDUCATIONAL WORK IN FINE ARTS 491

Керанка Г. Велчева
ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В МЕТОДИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „ПЕДАГОГИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИИ“: (РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ) 498
Keranka G. Velcheva
THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE METHODOLOGICAL TRAINING OF STUDENTS MAJORING IN „PEDAGOGY OF EDUCATION IN TECHNOLOGY AND ENGINEERING“: (RESULTS FROM A SURVEY STUDY) 498

Кирил Вл. Ангелов
ПРАВНА УРЕДБА НА СОЦИАЛНАТА РАБОТА С ЛИЦА С АЛКОХОЛНА И НАРКОТИЧНА ЗАВИСИМОСТ 508

ДОБРИ ПРАКТИКИ В УЧИЛИЩНОТО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В БЪЛГАРИЯ

Ирина Д. Петкова-Нешева, Гергана Ст. Божкова

GOOD PRACTICES IN SCHOOL PHYSICAL EDUCATION AND SPORT IN BULGARIA

Irina D. Petkova-Nesheva, Gergana St. Bozhkova

ABSTRACT: School physical education in Bulgaria is establishing itself as a strategic factor for the health, cognitive development, and social integration of students. Good practices emphasize the development of motor literacy, the promotion of high-intensity activity, and the inclusion of all children through adapted approaches. Nowadays, the controlling nature of assessment needs to give way to a stimulating approach, and teachers need to establish themselves as facilitators of an active and healthy lifestyle. Innovative forms such as majorette dancing, which is becoming a majorette sport that combines physical training, artistry, and collective discipline, play an important role, becoming a means of building confidence and aesthetic culture. The combination of digital solutions, cross-sector partnerships, and systematic training of educators ensures the lasting quality of school PE.

KEYWORDS: PES, physical activity, majorette dance/sport, BG national programmes.

Въведение

Училищното физическо възпитание и спорт (ФВС) в България се консолидира като стратегически ресурс за здраве, когнитивно развитие и социална интеграция, в съответствие с утвърдената позиция за общественоздравната роля на училищната среда. Съвременните синтези показват, че по-високата двигателна активност и физическа подготовка са свързани с аспекти на когнитивното функциониране и до известна степен с академичните постижения – извод, последователно подкрепян от Sallis & McKenzie (1991).

Концепцията за физическа грамотност на Whitehead (2010) предлага рамка, в която целите на ФВ се изместват от усвояване на техники към изграждане на компетентности – двигателни, мотивационни и социално-емоционални, и по този начин обосновава фокус върху високоинтензивна активност и приобщаващ дизайн на уроците. Паралелно с това, реформата в оценяването се насочва от контролно-санкциониращи процедури към формативни, мотивиращи практики; емпиричните аргументи на Black и Wiliam (1998) показват, че оценяването „за учене“ повишава ангажираността и постиженията, а учителят действа като фасилитатор на активен и здравословен начин на живот. В този контекст иновативни форми като мажоретните танци/мажоретният спорт интегрират физическа подготовка, артистичност и

колективна дисциплина, осигурявайки високи нива на участие, както и развитие на увереност и естетическа култура.

В български контекст тези принципи се подкрепят от изследвания в сферата на уелнеса и рекреацията с връзки между уелнес начин на живот, емоционална интелигентност и професионален успех — релевантни за училищните политики по промоция на здравето и лидерство. Политическите и управленски аспекти на подготовката на кадри и иновациите в рекреативната индустрия очертават рамка за устойчиво внедряване на добри практики в образованието (Dimitrova, 2023), а данните за контрол на компенсаторните механизми на силовите способности в предучилищна възраст подчертават нуждата от ранни, целево дозирани интервенции в двигателното развитие (Dimitrova, N., 2025).

Иновативни двигателни практики, позиционирани между изкуство и спорт, като мажоретните танци, имат педагогическа стойност, обхващаща физическа подготовка, артистична изразност и групова дисциплина; това се подкрепя както от монографския фокус по мажоретни танци (Минковска, 2023), така и от изследвания за утвърждаване на уелнес култура чрез иновативни тренировъчни методики (Ignatova, 2023) и за ролята на танца като осъзнат образователен избор и културна алтернатива на спортните форми във висшето образование, в това число и българските народни танци (Игнатова и Базелков, 2013; Игнатова, 2019). В съвкупност, тези доказателства подкрепят модел на ФВС, в който физическата грамотност и формативното оценяване се преплитат с уелнес-подходи, дигитални решения и партньорства, за да се постигне устойчиво качество и приобщаване. В контекста на възпитанието мажоретните танци са добър инструмент в образователната система (Минковски, 2017).

По думите на Венцислав Генков[1] „*Националната програма* „Заедно в изкуствата и спорта“ *спусната от МОН стартира през 2022 година, като взимат участие близо 50 000 ученици от общински, държавни и частни училища общо в двете направления. Създадени са 1917 групи за занимания по изкуство в 1002 училища. Нашият фокус са мажоретните танци, като са анализирани по години единствено училищата от различните области, които се намират в базата данни. В модул „Изкуства“ са включени 34 училища и са сформирани общо 66 групи в три направления – музикални, танцови и театрални, като мажоретките попадат в танцовото направление*“.

Мажоретните танци превръщат учениците в активни участници, а не наблюдатели, като всяко занимание изисква непрекъснато движение, внимание към ритъма и прецизен тайминг. Синхронните построения и разпределените роли създават истинска взаимозависимост в екипа – учениците се наблюдават, коригират, поддържат взаимно и изпълняват в синхрон танцувалната композиция. Работата по хореографията с цел сценична изява тренира дисциплина, отговорност и комуникация под времеви натиск, което засилва сплотеността.

[1] Националната програма „Заедно в изкуствата и спорта“- МОН https://s.shopeee.com/jrxn [viewed 2025-08-18]

Монографиите на Ирина Нешева (2016; 2022) формулират интегрирана рамка на мажоретния спорт като педагогическо-състезателна практика, дефинирайки техническо-тактически параметри, структура на натоварването и стандарти за безопасност. По-късната работа И. Нешева (2022) добавя историческа перспектива и аналитика на спортния резултат (ДП/ЕП/СП), идентифицирайки ключови детерминанти – техническа трудност, синхрон, композиционна артистичност и честота на грешките – конкретизирани в работещи критерии. Сумирано, тези изследвания подкрепят интегрирането на мажоретния спорт в училищното ФВС като средство за висока ангажираност и екипност и предоставят измерими индикатори за проследяване на изпълнението и напредъка.

Методология

Проведохме аналитично-описателно изследване (*desk research*) за учебните от 2022/2023 до 2024/2025 г., базирано на публични източници: официални списъци по НП „Заедно в изкуствата и спорта“, страници на училища/РУО и медийни публикации. Критериите за включване на училищата са по Модул „Изкуства“ с явно упоменати „мажоретни танци/мажоретен състав“; извлечени променливи: област, населено място, учебна година, наименование/тип на групата и налични количествени индикатори (ако са публични). Данните са синтезирани чрез описателна статистика (честоти по области и години) и са графично визуализирани. Надеждността се осигури чрез двойно кодиране; използвани са само открити данни без обработка на лична информация. Ограничението е липса на централен регистър, поради което вероятно има подоценка и за по-пълна информация е необходимо запитване по ЗДОИ за пълен поименен обхват.

Резултати и анализ

На базата на верифицираните публични данни (2022–2025) установихме нарастващ обхват на мажоретните групи в модул „Изкуства“, проявен чрез разширяване по области, включване на по-ранни възрастови етапи и последователно участие в повече от една учебна година (институционализиране и вертикална приемственост).

Таблица 1.

Мажоретни танци в модул „Изкуства“ от НП за периода 2022 - 2025

2022–2023

Училище	***Населено място***	***Област***	***Кратко описание***
СУ „Пейо Крачолов Яворов“	гр. Сливен	Сливен	Танцово изкуство – мажоретни танци (групи по НП ЗИС)
СУ „Иван Вазов“	гр. Вършец	Монтана	Мажоретен състав (откриване на НП в областта, 2022)

2023–2024

Училище	***Населено място***	***Област***	***Кратко описание***
ОБУ „Христо Ботев“	с. Долно Дряново	Благоевград	II група – танцово изкуство / мажоретки
НУ „Захари Стоянов“	гр. Любимец	Хасково	Група за мажоретни танци (представителна изява 24.05.2024)
СУ „Пейо Крачолов Яворов“	гр. Сливен	Сливен	Мажоретни танци (втори пореден цикъл по НП)

2024–2025

Училище	***Населено място***	***Област***	***Кратко описание***
ПГТТ „Атанас Димитров“	гр. Нова Загора	Сливен	Съвременни танци и улични стилове – мажоретки „New Stars“
ОУ „Паисий“	гр. Варна	Варна	Мажоретен състав (момичета 3.–4. клас) – финансиран по НП
ОУ „Любен Каравелов“	гр. Хасково	Хасково	Съвременни танци и улични стилове – мажоретки
ОУ „Св. св. Кирил и Методий“	с. Дъбово	Стара Загора	Клуб „Мажоретки“ по НП ЗИС
ОУ „Св. св. Кирил и Методий“	с. Брестовица	Пловдив	Съвременни танци – мажоретни

Валидираните наблюдения отчитат 10 участия в мажоретни формации по модул „Изкуства“ за периода 2022 – 2025, разпределени в 7 области. Наблюдава се последователен растеж на регистрираните участия: 2 (2022 – 2023) → 3 (2023 – 2024) → 5 (2024 – 2025), което индикира разширяване на обхвата и устойчивост на формата в училищната среда. Географският профил е мултицентричен с водещо ядро в обл. Сливен (три вписвания в различни години), втори фокус в обл. Хасково (две вписвания) и единични участия в останалите области – модел, който съвпада с визуализираното на графиката „по области“. По линия на образователната вертикала са представени начален етап (3 – 4 клас) и професионална гимназия**,** което свидетелства за вертикална приемственост на мажоретните практики от ранна училищна възраст към горни курсове. Липсата на централен жанров регистър редуцира обхвата на тълкуването, но посоката е еднозначна – териториално и институционално разширяване, консистентно с визуализираното разпределение във фигура 1.



Фиг. 1. Мажоретни формации по области, 2022 – 2025 година

Профилът по области очертава водещо ядро в гр. Сливен, подкрепено от стабилно присъствие в гр. Хасково, докато в останалите региони мажоретните формации се проявяват точково. Това разпределение подсказва локална институционализация и наличен капацитет (ръководители, традиция, училищна подкрепа) в тези области, а в останалите процесът остава първоначален и ограничен по обхват. Динамиката по години е съгласувана с тази картина: от първоначални единични реализации към постепенно разширяване на обхвата при запазване на центрове на тежестта. Практическият извод е, че ускоряването на растежа вероятно зависи от трансфер на опит от ядрените региони – структурирани наставнически мрежи, споделени хореографски модули и кратки обучения за ръководители – с цел стабилизиране и в периферните области.

Заключение

Мажоретният спорт се очертава като работещ инструмент на ФВС за активна ангажираност, екипност и дисциплина, с добавена здравно-емоционална стойност чрез целенасочена кондиция и контрол на натоварването. Интерпретацията е ограничена от липсата на централен регистър, но тенденцията към териториално и институционално разгръщане е стабилна. Ефективността предполага менторска подкрепа, метричен контрол на участието и стандартизирана, безопасна прогресия не само при натоварването, но и за включването на все повече училищни мажоретни състави в националните програми за цяла България.

Конфликт на интереси: Няма конфликт на интереси, деклариран от авторите и институцията.

Статията е резултат от изпълнението на Проект BG16RFPR002-1.014-0011 „Устойчиво развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, финансиран по процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № BG16RFPR002-1.014 „Устойчиво развитие на Центрове за върхови постижения и

Центрове за компетентност, в т.ч. и на конкретни инфраструктури или техни обединения от Национална пътна карта за научна инфраструктура.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

ИГНАТОВА, Т., БАЗЕЛКОВ С., 2013. Народните хора и танци като алтернатива на спорта във висшето училище. *Иновации в образованието: сборник научни трудове от пътуващ семинар* Шумен - Белград - Будапеща - Виена, 16.05.2013 - 20.05.2013. Шумен [т.е. В. Търново], Фабер, 279-284, ISBN: 978-954-400-925-0 COBISS.BG-ID – 1258386916.

ИГНАТОВА, Т., 2019. Танцът – осъзнат избор на студентите Иновации в образованието: *сборник научни трудове от пътуващ Пътуващ семинар* Истанбул - Кушадасъ –Измир. Иновации в образованието Шумен [т.е. В. Търново]: Фабер, 422-428, ISBN: 978-619-00-0996-2, COBISS.BG-ID – 1293002980.

МИНКОВСКА, Г., 2017. Мажоретните танци в контекста на възпитанието. *Спорт & Наука*, С., бр. 3, 220–223, Печат: БПС ООД, ISSN: 1310-3393.

МИНКОВСКА, Г., 2023. *Мажоретни танци.* Монография. Алианц Принт, С., 1-174, ISBN: 978-619-04-0006-6

НЕШЕВА, И., 2016. *Мажоретни спортове – I част.* Монография. Изд. „Авангард Прима“, С., 1-104, ISBN: 978-619-160-592-7.

НЕШЕВА, И., 2022. *Мажоретни спортове – II част.* Мажоретни дейности – кратка ретроспекция. Спортен резултат от ДП, ЕП и СП. Научни изследвания. Монография. Научно издателство НСА ПРЕС, С., 1-158, ISBN: 978-954-718-695-8.

BLACK, P., & WILIAM, D., 1998. Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5*(1), pp.7–74. https://doi.org/10.1080/0969595980050102 Taylor & Francis OnlineUniversity of Glasgow.

DIMITROVA, B., 2023. Educational policy, specialised staff, innovations and recreational industry. *Strategies for Policy in Science and Education*, Vol. 31, (Iss. 5), pp.532 - 546, https://doi. org/10.53656/str2023-5-6-imp.

DIMITROVA N., 2025. Control of compensatory mechanisms of upper extremity strength abilities in preschool age. , German International Journal of Modern Science/Deutsche Internationale Zeitschrift für Zeitgenössische Wissenschaft; Issue 100, pp.28-31, DOI 10.5281/zenodo.15061526, https://doi.org/10.5281/zenodo.15061527, Available online at: https://research.ebsco.com/c/ylm4lv/search/details/4rprvjplzf?limiters=RV%3AY%2CDT1%3A2024-05-03%2F2025-05.

IGNATOVA, D., 2023. Affirming wellness culture through innovative methodology related to Blaze-pod trainer system, *Strategies for policy in science and education*, (Online), Sofia, 31 (2), pp.212-225. https://doi.org/10.53656/str2023-2-7-aff, ISSN: 1310 – 0270.

SALLIS, J. F., & MCKENZIE, T. L., 1991. Physical education's role in public health. *Research Quarterly for Exercise and Sport, 62*(2), pp.124–137. https://doi.org/10.1080/02701367.1991.10608701

WHITEHEAD, M. (Ed.)., 2010. *Physical literacy: Throughout the lifecourse*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203881903

https://s.shopeee.com/jrxn

https://www.mon.bg/dokumentatsiya/programi-i-proekti/naczionalni-programi-2025/20-np-zaedno-v-izkustvata-i-v-sporta/

доц. д-р Ирина Димитрова Петкова-Нешева
Национална спортна академия „Васил Левски“
Факултет „Обществено здраве, здравни грижи и туризъм“
катедра „Гимнастика“
e-mail: nesheva.irina@nsa.bg

Гергана Стоилова Божкова
Директор в ОУ „Васил Априлов”
с. Синитово, община Пазарджик
e-mail: gergana234@abv.bg